

TBMM
HALKLARIN EŞİTLİK VE DEMOKRASİ PARTİSİ
GRUP BAŞKANLIĞI
Sayı : 19365
Tarih : 04.08.2026

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

8 Ağustos 1938 tarihli “Erzincan Zini Gediği Katliamı ile Yüzleşme, Hafıza ve Hakikatin Sağlanması Hakkında Kanun Teklifi” gerekçesiyle birlikte ekte sunulmuştur.

Gereğini arz ederim.

Ayten KORDU
Tunceli Milletvekili

TBMM BAŞKANLIĞI	
Tali Komisyon	İnsan Haklarını İnceleme
Esas Komisyon	İçişleri
Tarih: 9-8-2026	Esas No: 2/3799

T B M M KANUNLAR ve KARARLAR BŞK.LİĞİ
0 5 Ağustos 2026
Numara:

T B M M GENEL EVRAK
0 5 Ağustos 2026
No: 1910182

GENEL GEREKÇE

8 Ağustos 1938 tarihinde, Dersim Katliamı sürecinde yürütülen askeri operasyonların devamı niteliğinde, Erzincan'ın Kılıçkaya (Surbahan) köyü ile çevresindeki yerleşimlerden toplanan yaklaşık 97 Kürt Alevi yurttaş, herhangi bir yargı süreci işletilmeksizin Erzincan ile Ovacık (Dersim) sınırında bulunan yaklaşık 3.200 metre rakımlı Zini Gediği mevkiine götürülerek topluca katledilmiştir. Tanık anlatımlarına göre yaşları 17 ile 80 arasında değişen bu kişiler saatlerce aç ve susuz yürütülmüş, ardından kurşuna dizilmiş; ilk infazdan sağ kurtulanlar ise taşlarla öldürülmüştür. Olaya ilişkin tanıklıklar ve ailelerin uzun yıllara yayılan başvurularına rağmen etkin ve bağımsız bir soruşturma yürütülmemiş, mağdurlar ile yakınlarının adalet arayışı sonuçsuz bırakılmıştır.

Katliamın gerçekleştiği alan uzun yıllar güvenlik gerekçesiyle yasaklı bölge ilan edilmiş; ailelerin yakınlarının naaşlarına ulaşması ve defin işlemlerini yerine getirmesi engellenmiştir. Tanık beyanlarına göre cenazeler uzun süre açık alanda bırakılmış, insani ve dini yükümlülüklerin yerine getirilmesine izin verilmemiştir. Katliamdan sağ kurtulan aileler ise Türkiye'nin çeşitli batı illerine zorunlu iskâna tabi tutulmuş, uzun yıllar memleketlerine dönmeleri yasaklanmıştır. Bu sürgünlerde birçok aile dağılmış, kültürel kopuşlar yaşanmış ve travma sonraki kuşaklara da aktarılmıştır.

1950'li yıllardan itibaren katledilenlerin yakınları ve sonraki kuşaklar, kayıplarının akıbetinin açıklanması, toplu mezarların tespiti ve defin yerlerinin belirlenmesi amacıyla birçok kez idari ve yargısal mercilere başvurmuştur. Ancak bu talepler çeşitli idari ve hukuki gerekçelerle sonuçsuz bırakılmış, 2011 yılında yapılan başvuruların reddedilmesi üzerine konu Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine taşınmıştır.

Mağdur aileler, resmî başvurularından sonuç alamamaları üzerine, katliamın hafızasını yaşatmak amacıyla kendi imkânlarıyla iki ayrı anma ve hafıza mekânı oluşturmuştur. Bunlardan ilki, Kılıçkaya (Surbahan) köyünde katliamın anısına yöre taşları kullanılarak inşa edilen anıttır. Söz konusu anıt, kimliği belirsiz kişi veya kişilerce tahrip edilmiştir ve sorumlular bulunamamıştır. İkincisi ise katliamın gerçekleştiği Zînî Gediği mevkiî yakınında, yaşamını yitirenlerin anısını yaşatmak amacıyla oluşturulan ve "Ateş Çemberi" olarak adlandırılan hafıza mekânıdır. Bu anıt da bulunduğu yerden aşağıya yuvarlanarak bulunduğu yerden atılmıştır. Katliamda yakınlarını yitiren ailelerin, Ateş Çemberi'nin yeniden belirlenen yerine taşınarak eski işlevine kavuşturulması yönündeki talepleri ise bugüne kadar karşılanmamıştır. Hafıza

mekânlarına yönelik bu saldırıların faillerinin tespit edilememesi, anıtların korunması ve yeniden ihya edilmesine yönelik gerekli adımların atılmaması; mağdur ailelerin yas tutma, anma ve toplumsal hafızayı yaşatma haklarının etkin biçimde güvence altına alınamadığını ve geçmişle yüzleşme konusundaki eksikliğin devam ettiğini göstermektedir.

Zini Gediği Katliamı hakikatin ortaya çıkarılması ve toplumsal hafızanın korunması bakımından halen güncelliğini koruyan bir yüzleşme meselesidir. Her yıl düzenlenen anma etkinlikleri, yakınlarını kaybeden ailelerin hafızayı yaşatma ve adalet talebini sürdürme iradesinin bir göstergesidir. Tanıkların büyük ölçüde yaşamını yitirmiş olmasına rağmen, mağdur ailelerin ve sonraki kuşakların, yakınlarının akıbetinin açıklanması ve inançları doğrultusunda defin haklarının sağlanmasına yönelik talepleri devam etmektedir.

Geçmişte yaşanan ağır insan hakları ihlalleriyle yüzleşmek, hakikati ortaya çıkarmak, mağdurların anısını yaşatmak ve benzer ihlallerin tekrarını önleyecek demokratik hafıza mekanizmalarını oluşturmak, hukuk devleti ilkesinin ve toplumsal barışın gereğidir. Bu kapsamda Zini Gediği'nde yaşamını yitirenlerin anısına "Erzincan Zini Gediği Katliamı ile Yüzleşme ve Hafıza Anıtı" adıyla kamusal bir hafıza mekânının inşa edilmesi; katliama ilişkin devlet arşivlerinin araştırmacılara açılması; olayın tüm yönleriyle araştırılması; toplu mezarların tespiti, kimliklendirme ve uygun defin süreçlerinin yürütülmesi; tahrip edilen anıtların yeniden yapılması ve korunması; mağdur ailelerin manevi haklarının tanınması ile kamusal yüzleşme süreçlerinin işletilmesi amaçlanmaktadır.

Bu Kanun Teklifi, geçmişte yaşanan ağır insan hakları ihlallerinin inkâr edilmesini önlemek, toplumsal hafızayı güçlendirmek, mağdurların onurunu iade etmek ve demokrasi ile hukuk devleti ilkelerini pekiştirmek amacıyla hazırlanmıştır. Kürt Kızılbaş halkının maruz kaldığı bu büyük kırımın hatırlanması ve gelecek kuşaklara aktarılması; toplumsal hafızanın korunması, eşit yurttaşlık anlayışının güçlenmesi ve kalıcı bir toplumsal barışın sağlanması açısından hayati önemdedir.

ERZINCAN ZİNİ GEDİĞİ KATLİAMI İLE YÜZLEŞME, HAFIZA VE HAKİKATİN SAĞLANMASI HAKKINDA KANUN TEKLİFİ

MADDE 1 – Amaç

Bu Kanunun amacı; 8 Ağustos 1938 tarihinde Erzincan'ın Kılıçkaya (Surbahan) köyü ve çevresinden toplanarak Zini Gediği mevkiinde yaşamını yitiren yurttaşlara ilişkin olayın tüm yönleriyle araştırılmasını, hakikatin ortaya çıkarılmasını, toplumsal hafızanın korunmasını, mağdurların ve yakınlarının manevi haklarının gözetilmesini, kamusal yüzleşmenin sağlanmasını ve benzeri ağır insan hakları ihlallerinin bir daha yaşanmamasına katkıda bulunacak hafıza mekanizmalarının oluşturulmasını sağlamaktır.

MADDE 2 – Kapsam

Bu Kanun; Zini Gediği Katliamına ilişkin arşivlerin araştırılmasını ve erişime açılmasını, olayın araştırılması amacıyla komisyon oluşturulmasını, toplu mezarların tespitini, kimliklendirme çalışmalarını, anıt ve hafıza mekânının kurulmasını, mağdur yakınlarının anma ve defin haklarının güvence altına alınmasını ve ilgili kamu kurumlarının görev ve sorumluluklarını kapsar.

MADDE 3 – Hakikat ve Araştırma Komisyonu

Kanunun yürürlüğe girmesinden itibaren üç ay içinde TBMM tarafından, insan hakları alanında çalışan uzmanlar, tarihçiler, hukukçular, adli tıp uzmanları ile mağdur ailelerinin temsilcilerinin katılımıyla "Zini Gediği Hakikat ve Araştırma Komisyonu" oluşturulur.

Komisyon;

- a) Olayın tüm yönleriyle araştırılmasını,
- b) Devlet arşivleri ile diğer resmî kayıtların incelenmesini,
- c) Tanıklıkların ve bilimsel verilerin toplanmasını,
- ç) Toplu mezarların yerlerinin belirlenmesini,
- d) TBMM'ye nihai rapor sunulmasını

sağlar.

MADDE 4 – Arşivlerin Açılması

Zini Gediği Katliamına ilişkin Millî Savunma Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı, Genelkurmay Başkanlığı ve diğer kamu kurumlarında bulunan her türlü bilgi ve belge, kişisel verilerin korunmasına ilişkin hükümler gözetilerek araştırmaya açılır.

Hiçbir kurum, Kanunun amacı kapsamında bilgi ve belge paylaşımını keyfi biçimde engelleyemez.

MADDE 5 – Toplu Mezarların Araştırılması ve Defin Hakkı

Katliam alanında bilimsel yöntemlerle arkeolojik ve adli incelemeler yapılır.

Kimlikleri tespit edilebilen kişilerin naaşları, ailelerinin talebi doğrultusunda Alevi inancına uygun biçimde defnedilir.

Kimliği tespit edilemeyen kişilere ilişkin bilgiler oluşturulacak hafıza merkezinde kayıt altına alınır.

MADDE 6 – Erzincan Zini Gediği Katliamı ile Yüzleşme ve Hafıza Anıtı

Katliamın gerçekleştiği Zini Gediği mevkiinde, Kültür ve Turizm Bakanlığı koordinasyonunda ve mağdur ailelerinin görüşü alınarak "Erzincan Zini Gediği Katliamı ile Yüzleşme ve Hafıza Anıtı" inşa edilir.

Anıtın bulunduğu alan "Hafıza ve Anma Alanı" olarak tescil edilir ve korunur.

MADDE 7 – Hafıza Merkezi

Anıt bünyesinde bir hafıza merkezi oluşturulur.

Merkezde;

- a) Katliama ilişkin belge ve tanıklıklar,
- b) Dijital arşiv,
- c) Sözlü tarih çalışmaları,
- ç) Akademik araştırmalar,
- d) Sürekli sergi alanları

oluşturulur ve kamuoyunun erişimine açılır.

MADDE 8 – Anma Günü

Her yıl 8 Ağustos günü "Zini Gediği Katliamını Anma Günü" olarak kabul edilir.

Kamu kurumları ve yerel yönetimler, anma programları ile eğitim ve farkındalık faaliyetleri düzenleyebilir.

MADDE 9 – Tahrip Edilen Hafıza Yapılarının Yeniden İnşası

Katliam anısına daha önce yapılmış olup tahrip edilen anıt ve hafıza yapıları, ilgili kamu kurumları tarafından aslına uygun şekilde yeniden inşa edilir ve korunur.

Katliamın gerçekleştiği Zînî Gediği mevkiinde bulunan ve "Ateş Çemberi" olarak adlandırılan hafıza mekânı, mağdur ailelerin ve yakınlarının belirlediği alana taşınır ve yeniden tesis edilir.

Bu hafıza mekânının korunması, bakımı ve gelecek kuşaklara aktarılmasını sağlayacak her türlü tedbir ilgili kamu kurumlarınca alınır.

MADDE 10 – Mağdur Yakınlarının Katılımı

Bu Kanun kapsamında yürütülecek tüm araştırma, hafıza ve anma çalışmalarında mağdur aileleri, onların oluşturduğu dernek, vakıf ve platformların görüşleri alınır.

MADDE 11 – Yürürlük

Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 12 – Yürütme

Bu Kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.